

Pyhien juhlina. Naispyhittäjät

Aamupalveluksen evankeliumi (kreikkalainen perinne)

(Matt. 25: 1 – 13)

”Herra esitti seuraavan vertauksen: ”Silloin taivasten valtakunta on oleva tällainen. Oli kymmenen morsiusneitoa, jotka ottivat lamppunsa ja lähtivät sulhasta vastaan. Viisi heistä oli tyhmää ja viisi viisasta. Tyhmät ottivat lamppunsa mutta eivät varanneet mukaansa öljyä. Viisaat sitä vastoin ottivat lampun lisäksi mukaansa öljyastian. Kun sulhanen viipyi, heitä kaikkia alkoi väsyttää ja he nukahtivat. Mutta keskellä yötä kuului huuto: ”Ylkä tulee! Menkää häntä vastaan.” Silloin kaikki morsiusneidot heräsivät ja panivat lamppunsa kuntoon. Tyhmät sanoivat viisaille: ”Antakaa meille vähän öljyä, meidän lamppumme sammuvat.” Mutta viisaat vastasivat: ”Emme me voi, ei se riitä meille kaikille. Menkää ostamaan kauppiailta. Mutta kun he olivat ostamassa öljyä, sulhanen tuli. Ne, jotka olivat valmiit, menivät hänen kanssaan häätaloon, ja ovi suljettiin. Jonkin ajan kuluttua toisetkin saapuivat sinne ja huusivat: ”Herra, Herra, avaa meille!” Mutta hän vastasi: ”Totisesti, minä en tunne teitä.” ”Valvokaa siis, sillä te ette tiedä päivää ettekä hetkeä.”

Muilta evankelistoilta tätä kertomusta ei löydy. Voi olla, että Luukkaan eräs maininta voisi viitata johonkin tällaiseen (Luuk. 12: 35 – 38). Tämä on kuitenkin rinnakkaiskertomus juuri edellä olleeseen kertomukseen hyvistä ja huonoista palvelijoista, joka luettiin 11. helluntain jälkeisenä perjantaina (Matt. 24: 45 – 51). Nyt Jeesus kertoo maskuliinisesta palvelijakertomuksesta feminiinisen morsiusneitokertomuksen. Me emme kertomuksesta voi päätellä, minkälaisesta avioliitosta tässä on kysymys. Keskeistä on valmistautuminen lopun aikaan. Seurakunta ei saa menettää toivoa eikä kärsivällisyyttä.

Kymmenen neitsyttä ovat kymmenen opetuslasta (vrt. 2. Kor. 11: 2). Viisaille ja tyhmille on useita esimerkkejä Matteuksella (Matt. 7: 24, 26; 10: 16; 23: 17, 19; 24: 45). Viisaus on nyt sitä viisautta, miten valmistaudutaan käytännössä pelastukseen. Sulhasen viipyminen on Kristuksen toisen tulemisen viipymistä, sen vaarana on rakkauden kylmeneminen (Matt. 24: 12). Täydellinen valppaus ei ole niin tärkeää kuin varustautuminen. Nukahtaminen ei ollut ongelma, mutta öljyn puute oli. Vertauksessa sulhasta odottavat eivät tiedä Hänen tulemisensa tarkkaa hetkeä. Tämä koskee siis Kristuksen toisen tulemisen aikaa, jota ei tiedetä.

Lamppuja tarvittiin kulkueessa. Sulhanen oli tulossa morsiamensa vanhempien talosta ja menossa omaan taloonsa. Tähän kulkueeseen kaikki ottaisivat osaa. Joissakin vanhoissa käsikirjoituksissa

teksti on muodossa: ”ottivat lamppunsa ja lähtivät sulhasta ja morsianta vastaan”. Morsiamen pois jättäminen tekstistä osoittaa ajatusta, että sulhanen on tässä Messias. Kyse ei ole tavallisesta hääparista.

Kreikkalaisessa maailmassa tämän vertauksen tulkinta painottuu erilailta. Tekstissä mainittu öljy on oliiviöljyä. Sanat armo ja öljy ovat kreikankielellä lähes samat. Varhaisen kirkon tulkinnassa tämä vertaus nähdään voimakkaana kehotuksena toteuttaa armoa käytännössä antamalla almuja. Tyhmät eivät olleet antaneet almuja ja Kristuksen tullessa heillä ei ole enää mahdollisuutta almujen antamiseen tai tarkemmin, katumukseen. Viisaat olivat niitä, jotka olivat osoittaneet rakkautta auttamalla niitä, jotka apua tarvitsevat.

”Sulhanen viipyi.” Viipyi tarkoittaa sitä, että lopun aikaa siirretään myöhemmäksi.

”Heitä kaikkia alkoi väsyttää ja he nukahtivat” tarkoittaa kuolemista tässä ajassa. Tämä kuolema koskee niin oikein kuin väärin eläneitä ihmisiä. Huuto keskiyöllä viittaa Kristuksen toiseen tulemiseen. Huomionarvoista on, että ylösnousemus koskee kaikkia ihmisiä.

Sulhanen on arvaamaton, Hän tuli keskiyöllä. Sen takia Kirkko kehottaa myös valppauteen. Öljy tässä yhteydessä tarkoittaa hyviä töitä, toimintaa pelastuksen eteen. Viisaat morsiusneidot voisivat auttaa, jos siihen olisi mahdollisuutta. Mutta jos toinen ei ole valmis pelastukseen, niin silloin toinen ei akuutissa tilanteessa voi enää auttaa. Kristuksen toiseen tulemiseen on valmistauduttava. Sama teema toteutuu myös kertomuksessa rikkaasta miehestä ja Lasaruksesta, jossa Kristuksen sanojen mukaan kuilu erottaa ihmiset toisistaan (vrt. Luuk. 16: 26).

Kertomuksen pääpaino on suljetuissa ovissa. Pääsy häähuoneeseen, taivasten valtakuntaan, ei ole automaattisesti kaikille auki. Sinne on valmistauduttava. ”Totisesti, minä en tunne teitä” kertoo jo tuomiosta.

Viimeisenä on kehoitus valvomiseen eli valmistautumiseen. Sama kehoitus löytyy muualtakin evankeliumeista (Matt. 24: 42; Luuk. 12: 40).

Ortodoksisen kirkon jumalanpalveluselämässä on vaikuttava veisu, joka perustuu tähän kertomukseen ja tätä kertomusta edeltävään kertomukseen, joka kertoo hyvistä ja huonoista palvelijoista (Matt. 24: 45 – 51). Tämä veisu lauletaan Suuren viikon maanantain, tiistain ja

keskiviikon aamupalveluksessa: ”Katso, Ylkä tulee puoliyössä, ja autuas on se palvelija, jonka hän valveilta löytää...”.

Epistola (kreikkalainen ja slaavilainen perinne)

(Gal. 3: 23 – 29)

”Veljet, ennen kuin uskon aika tuli, me jouduimme olemaan lain vartioimina ja sen vankeina, kunnes usko ilmestyisi. Näin laki oli meidän valvojamme Kristuksen tuloon asti, jotta me sitten tulisimme vanhurskaiksi uskosta. Nyt uskon ilmestyttyä emme enää ole valvojan alaisia. Te kaikki olette Jumalan lapsia, kun uskotte Kristukseen Jeesukseen. Kaikki te, jotka olette Kristukseen kastettuja, olette pukeneet Kristuksen yllenne. Yhdentekevää, oletko juutalainen vai kreikkalainen, orja vai vapaa, mies vai nainen, sillä Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi. Ja jos te kerran olette Kristuksen omia, te olette Abrahamin jälkeläisiä ja saatte periä sen, mikä hänelle on luvattu.”

”Mutta ennen kuin uskon aika tuli, me jouduimme olemaan lain vankeina, kunnes usko ilmestyisi.” Usko tässä yhteydessä tarkoittaa varsinaisesti Kristuksen uskoa, mutta toissijaisesti se tarkoittaa meidän uskoamme Kristukseen. Lain tarkoitus oli valmistaa meitä kristillisen vapauden aikaan. Laki näytti synnin, jotta ihminen tietäisi etsiä pelastusta. Valvoja -sana viittaa roomalaisessa yhteiskunnassa pienen pojan ohjaajaan, joka vei pojan kouluun ja haki hänet sieltä, sekä ohjasi poikaa hänen ollessaan pieni. Lain tehtävänä oli estää ainakin suurempien syntien tekeminen, sillä laki paljasti synnin, mutta ei kyennyt pelastamaan ihmistä. Tämän lain loppu tuli Kristuksen tullessa, Hän on ”lain loppu” (Room. 10: 4). Vapaus tästä järjestyksestä tuli vanhurskaudessa, joka tuli uskosta Kristukseen.

Meistä tuli ”Jumalan lapsia”, kun olemme Kristuksen kanssa yhteydessä. Tämä yhteys on tulos uskosta ja kasteesta. Uskon tultua emme enää tarvitse kaitsijaa, siis lakia. Uskoon tullut ei ole enää pieni lapsi.

Jae kaksikymmentäseitsemän sisältää tutun kasteveisun: ”Kaikki te, jotka olette Kristukseen kastettuja, olette pukeneet Kristuksen yllenne.” Kasteen sakramentissa täydentyy usko, ihminen tulee yhteyteen Kristuksen kanssa ja julkisesti ilmaisee sitoutumisensa. Hänestä tulee osa yhteisöä, missä ei ole sosiaalisia luokkia. Tämä on liiton alku. Pukeutua Kristukseen merkitsee vaatetta. Se voi viitata joko siihen, että kreikkalaisissa mysteeriuskonnoissa tulija pukeutui viittaan tai Vanhan testamentin ilmaisuun ottaa vastaan toisen moraalisen mielenlaadun tai ulkomuodon (Job 29: 14:

”Minä pukeuduin vanhurskauteen, oikeudentunto oli viittani ja päähineeni.”, 2. Aik. 6: 41)). Todennäköisesti Paavali lainaa tässä varhaisen kirkon kastetoimituksen tekstejä.

”Kristuksessa Jeesuksessa te kaikki olette yksi.” Kasteessa ihmiset on liitetty Kristuksen yhteyteen. Kirkko on Kristuksen ruumis ja Henki yhdistää kristityt yhteen. Kirkon pää on itse Jeesus Kristus. Jumalan edessä olemme kaikki samanlaisia. Meitä ei eroita toisistamme kansalaisuus, ihmisen yhteiskunnallinen asema tai sukupuoli. Tämä ei kuitenkaan merkitse poliittista samanarvoisuutta yhteiskunnassa.

Kristuksen omina kristitty on Abrahamin jälkeläinen ja siis myös perillinen. Aiemmin Paavali oli osoittanut, että Kristus on Abrahamin jälkeläinen ja Jumalan lupauksen täyttymys. Meille kuuluu se siunaus, joka luvattiin Abrahamille ja joka toteutui Kristuksessa. Meidän ei tule takertua lakiin.

Evankeliumi (vaihtoehto 1, sekä kreikkalainen että slaavilainen perinne)

(Luuk. 7: 36 – 50)

”Siihen aikaan eräs fariseus kutsui Jeesuksen kotiinsa aterialle, ja hän meni sinne ja asettui ruokapöytään. Kaupungissa asui nainen, joka vietti syntistä elämää. Kun hän sai tietää, että Jeesus oli aterialla fariseuksen luona, hän tuli sinne mukanaan alabasteripullo, jossa oli tuoksuöljyä. Hän asettui Jeesuksen taakse tämän jalkojen luo ja itki. Kun Jeesuksen jalat kastuivat hänen kyynelistään, hän kuivasi ne hiuksillaan, suuteli niitä ja voiteli ne tuoksuöljyllä. Fariseus, joka oli kutsunut Jeesuksen, näki sen ja ajatteli: ”Jos tämä mies olisi profeetta, hän kyllä tietäisi, millainen nainen häneen koskee. Nainenhan on syntinen.” Silloin Jeesus sanoi hänelle: ”Simon, minulla on sinulle puhuttavaa.” Puhu vain, opettaja”, fariseus vastasi. ”Oli kaksi miestä”, sanoi Jeesus. ”He olivat velkaa rahanlainaajalle, toinen viisisataa, toinen viisikymmentä denaaria. Kun heillä ei ollut millä maksaa, rahanlainaaja antoi molemmille velan anteeksi. Miten on, kumpi heistä nyt rakastaa häntä enemmän?” Simon vastasi: ”Eiköhän se, joka sai enemmän anteeksi.” ”Aivan oikein”, sanoi Jeesus. Hän kääntyi naiseen päin ja puhui Simonille: ”Katso tätä naista. Kun tulin kotiisi, sinä et antanut vettä jalkojeni pesuun, mutta hän kasteli jalkani kyynelillä ja kuivasi ne hiuksillaan. Sinä et tervehtinyt minua suudelmalla, mutta hän on suudellut jalkojani siitä saakka kun tänne tulin. Sinä et voidellut päätäni öljyllä, mutta hän voiteli jalkani tuoksuöljyllä. Niinpä sanonkin sinulle: hän sai paljot syntinsä anteeksi, sen vuoksi hän rakasti paljon. Mutta joka saa anteeksi vähän, se myös rakastaa vähän.” Ja hän sanoi naiselle: ”Kaikki sinun syntisi on annettu anteeksi.”

Pöytävieraat alkoivat ihmetellä: ”Kuka tuo mies on?” Hän hän antaa syntejäkin anteeksi.” Mutta Jeesus sanoi naiselle: ”Uskosi on pelastanut sinut. Mene rauhassa.”

Vastaavanlainen kertomus löytyy kaikilta evankelistoilta (Matt. 26: 6 – 13, Mark. 14: 3 – 9 ja Joh. 12: 1 – 9). Muilla evankelistoilla kertomus on sijoitettu Betaniaan ja ajallisesti juuri ennen pääsiäistä. Luukkaan evankeliumi ei kerro tapahtumapaikkaa eikä sen aikaa. Johannes mainitsee syntiseksi naiseksi Marian, mutta ei mainitse talon isännän nimeä, joka muilla on (Simon). Luukas ei puhu opetuslapsista mitään, mutta muut evankelistat mainitsevat opetuslasten pitävän tuollaista ”öljyn haaskausta” tuhlausena, ja Jeesuksen vastaavan opetuslapsille: ”Köyhät teillä on luonanne aina, mutta minua teillä ei ole”.

Varhaisessa kirkossa näitä kertomuksia on verrattu toisiinsa ja mietitty, onko kyse samasta kertomuksesta. Osa kirkon opettajista piti kertomusta samana. Osa on nähnyt näissä kertomuksissa kaksi eri tapahtumaa, osa jopa kolme eri tapahtumaa.

Kertomuksen fariseus kutsuessaan Jeesuksen ei osoita erityistä vieraanvaraisuutta. Todennäköisesti hän kutsui Jeesuksen uteliaisuudesta tai etsiäkseen Hänestä jotain heikkoutta. Hänellä ei ole erityistä uskoa Jeesukseen. Tämä käy ilmi, että hän ajatteli, ettei Jeesus tiennyt, kuka jalkoja pesevä nainen oli. Nainen oli kuullut, että Jeesus oli kyseisessä talossa. Häntä ei ollut kutsuttu sinne. Hän siis tuli sinne oma-alotteisesti, ilman lupaa. Tällaisesta ihmisten tulemisesta toisen kotiin kerrotaan myös Markuksen evankeliumissa (Mark. 1: 33; 2: 2). Talon rakenteen on pitänyt olla sillä tavoin avoinainen, että tällainen tunkeutuminen oli mahdollista.

Luukas on toimittanut kertomuksen sillä tavoin, että fariseus on tässä juutalais-kristitty Luukkaan perustamassa seurakunnassa. Tämä jakaa juutalaisen ankaran perinteen mukaan ihmiset kahteen ryhmään, puhtaisiin ja epäpuhtaisiin. Jeesus osoittaa toiminnallaan, että Hänellä ei ole tällaista jakoa, Hän sallii epäpuhtaan naisen koskea itseään. Selvennykseksi todettakoon, että aterialla ei istuttu sillä tavoin, kuin me istumme pöydän ääressä, vaan ihmisten asento on osittain makuulla ollen.

Syntistä elämää viettänyt nainen ei välttämättä ole prostituoitu, niin kuin me helposti ajattelemme. Meillä ei ole sellaisesta vakuuttavaa todistetta. Luukkaan mukaan syntisinä pidettiin esimerkiksi publikaaneja (Luuk. 5: 30), sekä syömäreitä ja juomareita (Luuk. 7: 34). Niin miehet kuin naiset voivat tehdä muitakin, kuin seksuaalisuuteen liittyviä syntejä.

Nainen kohtelee Jeesusta suurella kunnioituksella. Hän pesee Jeesuksen jalat kyynelillään, kuivaa ne hiuksillaan, suutelee niitä ja voitelee ne tuoksuöljyllä. Jalkojen voiteleminen on poikkeuksellista, sillä yleensä voideltiin pää (hiukset). Vähän myöhemmin Jeesus vertaa Simonin ja naisen toimintaa todeten naisen toiminnan osoittavan suurta rakkautta. Tällä rakkauden toiminnalla nainen osoitti uskonsa Jeesukseen.

Hieman aikaisemmin (Luuk. 7: 16) todettiin, että kansa piti Jeesusta ”suurena profeettana”. Nyt Jeesus osoittaa, tietämällä Simonin ajatukset, että Hän on profeetta. Mutta Hän on vielä paljon enemmän, sillä Hän antaa naiselle tämän synnit anteeksi.

Jeesus kertoi kertomuksen kahdesta velallisesta, jotka saivat lainansa anteeksi. Sitten Hän kysyi Simonilta, kumpi velallinen rakasti enemmän? Simonin vastaus on oikea: se, joka sai enemmän anteeksi. Simon ei ollut tehnyt mitään väärää Jeesusta kohtaan, mutta hän ei myöskään osoittanut mitään erityistä vieraanvaraisuutta. Mahdollisuus jalkojen pesuun ja hiusten öljyämiseen osoitti suurta vieraanvaraisuutta. Tätä Simon ei osoittanut Jeesukselle. Hän ei myöskään tervehtinyt Jeesusta suutelemalla (poskelle) Häntä.

Teksti on siinä mielessä ongelmallinen, että se ei kerro, milloin nainen sai syntinsä anteeksi. Tekstin mukaan naisen toiminta on tulosta jo saadusta syntien anteeksisaamisesta. Sen on täytynyt tapahtua ennen kuin nainen tuli pesemään Jeesuksen jalkoja. Yksi vaihtoehto on se, että nainen olisi saanut syntinsä anteeksi otettuaan Johannekselta vastaan kasteen? Sitten Jeesus toteaa: ”Kaikki sinun syntisi on annettu anteeksi.” Naisen rakastava toiminta osoitti hänen uskonsa Jeesukseen. Mikään ei ollut estämässä naisen ja Jumalan välistä suhdetta. Tämän takia Jeesus sanoi naiselle: ”Uskosi on pelastanut sinut”. Saman ajatuksen Jeesus oli sanonut aikaisemmin halvaantuneelle, joka oli laskettu rakennuksen katolta Jeesuksen eteen (Luuk. 5: 20).

Juutalaisuudessa vain Jumala voi antaa syntejä anteeksi. Temppeleissä suoritetuissa uhreissa uhraaja sai syntinsä anteeksi. Tätä toimintaa ohjasi ja valvoi temppelin papisto. Nyt pöytävieraat Luukkaan mukaan ihmettelevät asiaa: ”Kuka tuo mies on? Hänhän antaa syntejäkin anteeksi.” Tässä kohdassa kertomus muistuttaa halvaantuneen parantamista ja Leevin järjestämiä kutsuja (Luuk. 5: 17 – 32). Kertomuksia yhdistää myös se, että fariseukset eivät ymmärrä, että Jeesus voisi (vain ihmisenä) antaa syntejä anteeksi. Näin Luukas muuttaa kertomus siihen suuntaan, että se paljastaa kuulijalle tai lukijalle, kuka Jeesus on. Hän ei ole pelkkä ihminen, vaan se, joka on itse lainantaja! ”Kuka voi julistaa asioita, jotka ovat Lain yläpuolella, paitsi Hän, joka on lain säätänyt?” (Kyrillos Aleksandrialainen).

”Mene rauhassa” on Luukkaan rakastama teema. Rauha ei tässä merkitse vastakohtaa sodalle, vaan se on kokonaisuus, jossa on niin sopusointu, hyvä olo, vauraus ja turvallisuus. Siihen liittyy lähimmäisen rakastaminen ja yhteys Jumalaan. Johannes Kastajan isän, vanhurskaan Sakariaan kiitosvirressä, Sakarias ennustaa: ”Se loistaa pimeydessä ja kuoleman varjossa eläville, se ohjaa jalkamme rauhan tielle.” (Luuk. 1: 79) Ylösnousemisensa jälkeen kohdatessaan opetuslapset Jeesuksen ensimmäiset sanat ovat; ”Rauha teille”. (Luuk. 24: 36) Luukas aloittaa ja lopettaa evankeliuminsa kertomalla, että Jeesus Kristus tuo meille rauhan. ”Mene rauhassa” on kehoitus naiselle (ja meille) toimia sillä tavoin, että me lähenemme Jumalaa.

Kertomus tuo esille suuren eron Vanhan ja Uuden Liiton välillä. Vanhan testamentin lakiuskonto ei tunne käsitettä armo. Uudessa liitossa Jumalan armo on keskeisessä asemassa. Simon fariseus edustaa tässä Vanhan Liiton armottomuutta ja Jeesuksen toiminta Uuden Liiton armoa. Tämä armo löytyy Kirkosta. ”Kirkko on perustellusti suurempi kuin Laki, sillä Laki ei tunne syntien anteeksiantamista eikä salaisuutta, missä salaiset synnit on puhdistettu. Sen takia, se, mikä puuttuu Laista on tullut täydelliseksi Evankeliumissa” (Ambrosius Milanolainen).

Evankeliumi (vaihtoehto 2, slaavilainen perinne)

Katso aamupalveluksen evankeliumi